FAMILIE-/ARVERET – OMPRØVEN 2006

Opgave nr. 1

Efter at have kendt hinanden i et års tid, blev Mads og Helle, der begge var studerende, gift den 27. maj 2005. Helle var tre måneder inden brylluppet flyttet fra sin lille attraktivt beliggende lejlighed i Århus midtby ind i Mads' lejlighed, der var noget større. Mads havde sin søn Ole på 5 år boende hveranden uge. Mads og Helle oprettede en fælles konto, hvor de begge indbetalte 4.000 kr. om måneden til dækning af madudgifter og husleje. Mads indbetalte derudover 500 kr. om måneden for mad til Ole. I øvrigt havde de adskilt økonomi.

I juli 2005 fødte Helle en søn, der fik navnet Lasse. Mads blev registreret som far i ministerialbogen. Helle fik i barselsgave af sin mor en gammel familiesølvskål, som moren lige have fået vurderet til 8.000 kr.

Da Helle var i tvivl om, hvorvidt forholdet ville holde, og da hun nødig ville flytte igen, overtalte hun Mads til at indgå "Aftale i tilfælde af skilsmisse inden 2 år". I aftalen bestemtes, *at* Helle som endelig afgørelse på bodelingen skulle betale Mads 100.000 kr., *at* Mads ikke ville gøre krav på lejemålet til sin lejlighed, og *at* Helle skulle have eneforældremyndighed over Lasse. Begge underskrev aftalen den 29. august 2005.

Efter at forholdet mellem Mads og Helle havde skrantet i en periode, besluttede Helle, at de skulle på en rejse for at få nogle gode oplevelser sammen. I november 2005 bestilte hun en 14-dages rejse med hotel til stillehavsøen Roatonga. Helle betalte straks udgifterne til rejsen, i alt 40.000 kr., med et lån, som hun dagen forinden havde fået af sin bror, Bent. Som sikkerhed for lånet stillede Helle et maleri, som hun havde arvet som særeje efter sin tante i juni 2005. Maleriet var vurderet til 60.000 kr. I december 2005 fortalte Helle Mads om sine dispositioner.

I januar 2006 rejste Mads, Helle og Lasse til Roatonga. Under opholdet mødte Helle Felix, som hun forelskede sig i.

I marts 2006 ønskede Helle skilsmisse. Hun meddelte Mads, at hun ville blive boende i lejligheden sammen med Lasse, som hun ønskede at få eneforældremyndighe-

den over. Bortset fra ferierne mente hun, at Mads skulle se Lasse hveranden søndag, idet Lasse på den måde ville få størst ro i hverdagen. Mads protesterede og henvendte sig straks til en advokat for at få rådgivning, herunder at få klarlagt om han var bundet af parternes aftale af 29. august 2005. Mads, der alene stod på lejekontrakten, ville vide, hvordan hans chancer var for at beholde lejligheden. Mads ønskede ikke at få eneforældremyndighed over Lasse, men ville gerne have del i forældremyndigheden, hvorfor han spurgte, om domstolene kunne bestemme fælles forældremyndighed. Endelig ville Mads – der på grund af konflikten med Helle var flyttet hen til sine forældre – have oplyst, om han allerede nu kunne ansøge statsamtet om samvær, og om de kunne fastsætte, at Lasse skal bo en uge på skift hos Mads og Helle. Hvad skal advokaten svare?

Mads og Helle blev skilt ved bevilling den 15. maj 2006. Hvordan skal ægtefællernes bo kvantitativt gøres op og eventuelle mellemværender afregnes, når det oplyses, *at* Mads alene indbragte værdiløst indbo i ægteskabet, *at* Helle ved ægteskabets indgåelse indbragte indbo til en værdi af 150.000 kr., *at* maleriet vurderes til 70.000 kr., *at* sølvskålen vurderes til 10.000 kr., *at* Helle den 13. maj 2006 har vundet 48.000 kr. i et lotteri, *at* gælden til Bent fortsat er 40.000 kr., *at* der på fælleskontoen står 4.000 kr., og *at* begge ønsker mest muligt? Det kan oplyses, at Mads gør krav på 100.000 kr. i henhold til aftalen af 29. august 2005, hvad Helle protesterer imod.

Løsningseksempel til opgave nr. 1

1. Aftalen af 29. august 2005

Ægtefæller kan som udgangspunkt indgå aftaler med hinanden og pådrage sig forpligtelser over for hinanden, jf. RVL § 29. Mads og Helle har dog ikke gyldigt kunnet indgå forhåndsaftale om nogen af de tre punkter i aftalen af 29. august 2005. (Selv om en student antager, at et eller to af punkterne gyldigt kan indgås, må hele aftalen anses som ugyldig, idet der er tale om en samlet afbalanceret aftale).

1.1. Helles tilsagn om betaling af 100.000 kr.

Ægtefæller kan ikke indgå bindende aftaler om bodelingen, hvis aftalen er uden sammenhæng med en konkret aktuel skiftesituation. Helle er derfor ikke bundet af aftalen om at betale 100.000 kr. til Mads i tilfælde af skilsmisse.

1.2. Mads' afkald på lejligheden

Mads og Helles aftale om, at Mads i tilfælde af skilsmisse ikke vil gøre krav på lejemålet til lejligheden, er ikke bindende for Mads. En lejer kan ikke give afkald på de rettigheder, der følger af LL § 77, jf. LL § 79.

1.3. Forhåndsaftale om forældremyndighed

Mads er registreret som far til Lasse i medfør af BL § 1, stk. 1. Forældre, der er gift, har fælles forældremyndighed, jf. FML § 4. Parternes forhåndsaftale om forældremyndighed kan ikke gyldigt indgås. Forældre kan først indgå aftale om, hvem af dem, der skal have forældremyndigheden alene, når den fælles forældremyndighed skal ophøre, jf. FML § 9, stk. 1.

Familieret 2003 s. 260, 398-399 og 474.
Notat om Retsforholdet mellem forældre og børn 2005 s. 2, 8 og 9.

2. Retten til lejligheden

Selv om Mads alene står på lejekontrakten, vil retten kunne tillægge Helle ret til at fortsætte lejemålet, hvis hun skønnes at have størst behov, jf. ÆL § 55, stk. 1, jf. LL § 77. Til fordel for, at Mads vil få tillagt lejemålet, taler, at han har Ole boende hveranden uge og regelmæssigt vil få samvær med Lasse, at lejligheden oprindeligt var hans, og at ægteskabet har været meget kortvarigt. Til fordel for Helles overtagelse af lejemålet taler, at hun har opgivet en attraktivt beliggende lejlighed, og at hun skal have Lasse boende. Lasse er dog så lille, at hensynet til, at han skal vokse op i sit hidtidige miljø, ikke vil blive tillagt større vægt. Det må antages, at Mads vil få ret til at fortsætte lejemålet.

Familieret 2003 s. 260-261.

3. Forældremyndighed og samvær
Retten skal tillægge *forældremyndigheden* til den ene af parterne, jf. FML § 9, stk. 2, hvorfor der ikke kan afsiges dom om, at forældremyndigheden skal være fælles.

Den af forældrene, der ikke har barnet boende, har ret til *samvær*, jf. FML § 16. Statsamtet kan derfor træffe afgørelse om samvær, selv om forældrene har fælles forældremyndighed og stadig er gift, men der er ikke hjemmel til at fastsætte samvær som en ligelig "deleordning", idet begge forældre i så fald har barnet boende.

Notat om Retsforholdet mellem forældre og børn 2005 s. 9 og 12.

4. Gælden til Bent
Helle har selv optaget lånet og hæfter derfor alene herfor, jf. RVL § 25. Der foreligger hverken en udtrykkelig eller stiltiende aftale eller en fælles forudsætning om, at gælden skal være fælles i det indbyrdes forhold.

Der skal herefter tages stilling til, hvorvidt lånet skal betragtes som et særejepassiv eller som et fællesejepassiv. At sikkerheden er særeje betyder ikke, at lånet er særeje, idet lånet ikke er blevet anvendt i tilknytning til særejemaleriet. Da der er tale om uspecificeret, men pantesikret gæld, er udgangspunktet muligvis, at gælden skal fordeles forholdsmæssigt på de to formuearter. En løsning, der går ud på, at gælden fuldt ud skal være et bodelspassiv med henvisning til, at særejet alene består af et maleri, og at Helles bodel er væsentlig større end særejet, må betragtes som mindst lige så rigtig.

Familieret 2003 s. 469 og 616-617.

5. Skævdeling
Helle kan påberåbe sig, at der skal ske en skævdeling i medfør af FSKL § 69 a, da hun har indbragt den væsentligste del af fællesboet, og da en ligedeling vil være åbenbart urimelig. Ægteskabet har kun varet 1 år, og også når det forudgående samliv i 3 måneder medtages, har samlivet været kortvarigt. Mads har ikke indbragt noget af værdi i ægteskabet, og der har ikke mellem parterne været økonomisk fællesskab af betydning. Parterne har haft klart adskilt økonomi. Det må derfor være berettiget at give Helle medhold i maksimal skævdeling. I overensstemmelse med principperne i FSKL § 69 kan Helle forlods udtage værdien af de værdier, som hun indbragte ved ægteskabets indgåelse, dvs. indbo til 150.000 kr., samt værdien af den gave, der er erhvervet efter ægteskabets indgåelse, dvs. sølvskålen til værdien på opgørelsestidspunktet, 10.000 kr., i alt 160.000 kr.

Familieret 2003 s. 634-638.

6. Boopgørelse
Helle ejer stadig maleriet, selv om det er stillet til sikkerhed for lånet. Maleriet skal derfor opføres som et aktiv i Helles særeje.

De 4.000 kr. på fælleskontoen placeres med 2.000 kr. hos hver af parterne.

Alternativ 1: Gælden til Bent på 40.000 kr. fordeles forholdsmæssigt på fælleseje og særeje. Fællesejet er 210.000 kr., og særejet er 70.000 kr., dvs. 30.000 kr. (3/4) i fællesejet og 10.000 kr. (1/4) i særejet.

	Mads Fælleseje	**Helle Fælleseje**	**Særeje**
Indbo		150.000 kr.	
Maleri			70.000 kr.
Sølvskål		10.000 kr.	
Lotterigevinst		48.000 kr.	
Fælleskonto	2.000 kr.	2.000 kr.	
Gæld til Bent	_____	÷ 30.000 kr.	÷10.000 kr.
Nettobodele	2.000 kr.	180.000 kr.	
Boslodsberegning:			160.000 kr.
Forlods, FSKL § 69 a			160.000 kr.
Ligedeling af (2 + 180 ÷ 160)	11.000 kr.	11.000 kr.	
Boslodder	11.000 kr.	171.000 kr.	

Alternativ 2: Gælden på 40.000 kr. betragtes fuldt ud som bodelspassiv.

	Mads Fælleseje	**Helle Fælleseje**	**Særeje**
Indbo		150.000 kr.	
Maleri			70.000 kr.
Sølvskål		10.000 kr.	
Lotterigevinst		48.000 kr.	
Fælleskonto	2.000 kr.	2.000 kr.	
Gæld til Bent	_____	÷ 40.000 kr.	
Nettobodele	2.000 kr..	170.000 kr.	
Boslodsberegning:		160.000 kr.	
Forlods, FSKL § 69 a			
Ligedeling af (2 + 170 ÷ 160)	6.000 kr.	6.000 kr.	
Boslodder	6.000 kr.	166.000 kr.	

Opgave nr. 2

Martin og Helle blev gift i 1991. Martin havde en 14-årig søn Tom. Ægtefællerne oprettede før ægteskabet en formgyldig ægtepagt, hvorefter ”Det, vi under ægteskabet erhverver ved arv eller gave, skal være skilsmissesæreje. Surrogater for skilsmissesærejet skal også være skilsmissesæreje. Andre fremtidige erhvervelser af enhver art, herunder indtægter af skilsmissesæreje, skal være fælleseje. Længstlevendes skilsmissesæreje skal være fuldstændigt særeje.” De købte umiddelbart efter brylluppet en ejerlejlighed i lige sameje.

I 1993 arvede Martin efter sin mor 110 stk. aktier til en værdi af 1,1 mio. kr. i familiens aktieselskab Fax, hvor hans far ejede størsteparten af aktierne. Endvidere arvede han efter sin mor 800.000 kr., for hvilke han købte et sommerhus. Moren havde i et formgyldigt testamente bestemt, at aktierne skulle være Martins fuldstændige særeje.

Familieselskabet gik godt. Martin købte i 1998 10 stk. Fax-aktier for 150.000 kr., der var aktieudbytte fra aktierne fra moren. Endvidere købte han i 2001 10 stk. Fax-aktier for 160.000 kr., som han havde tjent ved udlejning af sit sommerhus.

Da Helle i december 2002 arvede 1,4 mio. kr. efter sin mor, blev Martin og Helle, der havde adskilt økonomi, enige om, at Helle skulle være medejer af sommerhuset. Sommerhusets friværdi var da 1,2 mio. kr. Halvdelen af huset blev solgt til hende ved skøde tinglyst i januar 2003. Prisen for Helles del var 1 mio. kr. Hun overtog halvdelen af kreditforeningslånene, der i alt var på 800.000 kr., og betalte 600.000 kr. kontant med arven efter moren. De resterende 800.000 kr. af Helles arv blev brugt til forbedring af ægtefællernes ejerlejlighed. For de 600.000 kr. fra Helle købte Martin et længe ønsket maleri.

I 2006 døde Martin. Ægtefællerne havde ingen fælles børn. Martin efterlod sig et formgyldigt testamente, hvorefter Tom skulle arve mest muligt, herunder flest mulige aktier i Fax.

Hvordan skal boet efter Martin deles, når det oplyses, *at* Martins 130 stk. aktier i Fax hver har en værdi af 20.000 kr., dvs. i alt 2,6 mio. kr., *at* ejerlejlighedens friværdi er 3,4 mio. kr., hvoraf værdien af forbedringerne fra 2003 udgør 600.000 kr., *at*

sommerhusets friværdi er 2 mio. kr., *at* kreditforeningslånene i sommerhuset er nedbragt med 200.000 kr., hvoraf hver af ægtefællerne med løbende indtægter har betalt 100.000 kr. i afdrag, *at* maleriet er 600.000 kr. værd, *at* Helle har indbo til en værdi af 100.000 kr. købt for løbende indtægter, *at* der, bortset fra eventuelle indbyrdes krav, ikke er andre aktiver eller passiver, *at* Helle ønsker flest mulige aktier, *og at* Tom og Helle begge ønsker mest muligt?

Løsningseksempel til opgave nr. 2

1. Formueordningen på skiftet
Formueordningen er som udgangspunkt fælleseje. Da skilsmissesæreje er fælleseje på dødsboskifte, er kun aktiver, der er gjort til fuldstændigt særeje, særeje på skiftet. Helles arv er derfor særeje, da hun er længstlevende, jf. 1991-ægtepagten, der har hjemmel i RVL § 28. Martins mødrene arv i form af aktierne er særeje, jf. RVL § 28 a og § 28 b, stk. 2. Surrogater for fuldstændigt særeje er også særeje. Indtægter er derimod fælleseje, jf. 1991-ægtepagten, men indtægterne fra aktierne fra *moren* må som aktierne fra moren være særeje, da ægtepagten ikke kan ændre morens bestemmelse om særeje, jf. § 28 a, smh. m. RVL § 28, stk. 3, idet morens bestemmelse om særeje må følge lovens regel om særejeindtægter.

Familieret 2003 s. 367-369, 377-384, 386 og 388-389

2. Martins aktier og Helles indbo
120 af *aktierne* er derfor Martins særeje på skiftet, da de 110 er tredjemandsbestemt særeje, og de 10 er surrogat for indtægter af tredjemandsbestemt særeje. De 10 stk. fra sommerhusindtægterne er fællesejesurrogater, jf. 1991-ægtepagten. *Indboet* er Helles fælleseje.

3. Ejerlejligheden og forbedringen
Ejerlejligheden er i lige sameje og fælleseje, da den ikke er betalt med arv eller gave erhvervet under ægteskabet. Forbedringen blev betalt med Helles arv, dvs. med særeje, jf. 1991-ægtepagten. Det udløser et *vederlagskrav*, jf. RVL § 23, stk. 3, 1. pkt., til fordel for Helle, da Helle har anvendt midler af sit særeje til *bedste* for sin bodel. Vederlagskravet må sættes til værdiforøgelsen af Helles halvdel, altså til 300.000 kr. Kravet skal kunne dækkes af Helles bodel.

Helle har forbedret Martins del af ejerlejligheden. Værdiforøgelsen af hans andel er 300.000 kr. Det udløser et almindeligt formueretligt *godtgørelseskrav* på 300.000 kr. Kravet er et fællesejepassiv i Martins bodel, da gælden knytter sig til et fællesejeaktiv, og et særejeaktiv for Helle som surrogat for arven. Der er ikke aftalemæssig basis for lån eller (ugyldig) gave, og beløbet er stort og enkeltstående, så det omfattes ikke af RVL § 2, da ægtefællerne har adskilt økonomi.

Familieret 2003 s. 307-309, 359, 361, 431-432 og 629-630

4. Sommerhuset, lånet, afdragene og maleriet
Sommerhuset er gyldigt i lige sameje, da Helle har betalt sin halvdel. Helles halvdel er særeje på skiftet, da den er købt for arv, og da hun er længstlevende, jf. 1991-ægtepagten. Martins halvdel er fælleseje på skiftet, da han har købt huset for arvede skilsmisse-

særejemidler.

Lånet i sommerhuset på 600.000 kr. er fælles, jf. overdragelsesaftalen, og gældens status følger aktivets. Martins halvdel er derfor på skiftet fælleseje, og Helles er særeje.

Afdragene på 200.000 kr. er betalt med indtægter, altså med fælleseje, jf. 1991-ægtepagten. Hver har betalt halvdelen. Det udløser et vederlagskrav på 100.000 kr. til Tom, da Helle så har forbedret sin særejeandel med 100.000 fællesejekroner, jf. RVL § 23, stk. 2, 2. pkt., og U 1998.505 V.

Maleriet er som surrogat for Martins sommerhus fælleseje.

Familieret 2003 s. 359, 380, 429-433, 614-616 og 629-630

5. Boopgørelse:

	Martin		**Helle**	
	Særeje	**Fælleseje**	**Fælleseje**	**Særeje**
Martins aktier 2,6 mio. kr	2.400.000	200.000		
Ejerlejlighed 3,4 mio. kr.		1.700.000	1.700.000	
Helles godtgørelseskrav		÷ 300.000		300.000
Sommerhus 2 mio. kr.		1.000.000		1.000.000
Maleriet 600.000 kr.		600.000		
Helles indbo 100.000 kr.			100.000	
Nettobodele		3.200.000	1.800.000	
Boslodsberegning:				
Forlods, jf. 23, stk. 3, 1. pkt., til H			300.000	
Forlods, jf. § 23, stk. 2, 2. pkt.		100.000		
Ligedeling af (3,2+1,8÷0,1÷0,3)		2.300.000	2.300.000	
Boslodder		2.400.000 kr.	2.600.000 kr.	

6. Arven efter Martin

I arv efter M falder hans boslod og særeje 2.400.000+2.400.000 = 4.800.000 kr.
Da Tom skal arve mest muligt, skal han arve ½ + 2/3 af ½ = 5/6 = 4.000.000 kr.
Helle skal arve sin tvangsarv på 1/3 af ½ = 1/6 = 800.000 kr.
Jf. AL §§ 6 og 25.

Ved beregningen af Martins *kvalitative* testationskompetence efter AL § 66, stk. 1 og 2, jf. §§ 25 og 26, skal fælleseje og særeje opgøres hver for sig, da Helle gør sin udlægsret efter AL § 24 b og c gældende, jf. § 24 d.

Friarven af fællesejet er ½ af 2,4 mio. kr., dvs. 1,2 mio. kr. Der er kun 10 aktier til en værdi af 200.000 kr. i fællesejet, så Martin kan testere dem til Tom.

Martin kan testere over friarven af særejet – dvs. over ½ af 2,4 mio. kr. – altså over aktier for 1,2 mio. kr. svarende til 60 aktier. Han kan gyldigt give Tom fortrinsret til

alle aktierne, jf. AL § 26, stk. 2, 1. pkt., da Toms samlede arv er på 4 mio. kr. Men Helle skal, jf. AL § 26, stk. 2, 2. pkt., ikke respektere fortrinsretten i det omfang, hun har udlægsret efter AL § 24 c. Hun kan derfor udtage aktier for sin særejetvangsarv på 1/6 af 2,4 mio. kr. – altså 400.000 kr. svarende til 20 aktier. Tom får derfor kun 100 særejeaktier. Han får i alt 110 aktier.

Arveret 2004 s. 30-31, 49, 198 f., 200-206 og 215-216.